

باسمه تعالی
طرح درس مقطع کارشناسی

نام درس	اصول فقه ۱	رشته	حقوق	روز، ساعت و شماره کلاس	دوشنبه ۱۰.۳۰ تا ۱۲.۱۰ کلاس B309
نام استاد	موحدی ساوجی	اتاق استاد	طبقه سوم: دپارتمان الهیات: طبقه چهارم: اتاق هیئت علمی	ID فضای مجازی / ایمیل	@mh_movahhedi
لینک معرفی استاد https://www.mofidu.ac.ir/departments/theology/the-faculty/mohammad-hasan-movahhedi-savoji/#					

۱- شرح درس

اصول فقه مجموعه‌ای نظام‌یافته از قواعد استنباط احکام فرعی شریعت است که از منابع معتبر اسلامی به دست می‌آید. نکته شایان توجه این است که این قواعد تنها حوزه فقه را شامل نمی‌گردد و علومی چون دانش حقوق را نیز دربر می‌گیرد و برای قضاوت و وکالت ابزاری توانمند به شمار می‌آید. در حقیقت یک حقوق‌دان، وکیل یا قاضی با استفاده از مهارت‌های بیان‌شده در علم اصول فقه، می‌تواند حکمی مستدل‌تر، استدلالی محکم‌تر و یا لایحه‌ای قوی‌تر را تدوین نماید.

اگر شما به عنوان قاضی با مفاهیم اصولی و شرایط آنها آشنا باشید می‌توانید حکمی را از مفهوم ماده‌ای قانونی، بدون این که به آن تصریح شده باشد، استخراج و به آن استناد نمایید. یا اگر وکیل هستید، با استناد به قواعد اصولی رأی صادره علیه موکلان را رد نمایید؛ یا ادعای طرف مقابل موکل خود را دچار خدشه کنید. به عنوان مثال در ماده ۸۷۵ قانون مدنی آمده است: «شرط وراثت، زنده بودن در حین فوت مورث است؛ و اگر حملی باشد در صوتی ارث می‌برد که نطفه او حین‌الموت منعقد بوده و زنده هم متولد شود اگرچه فوراً پس از تولد بمیرد.» بنابراین با توجه به مفهوم شرط این ماده، فرزندی که بعد از فوت ژدر در اثر لقاح مصنوعی نطفه‌اش منعقد شده، مطابق این ماده از پدر ارث نمی‌برد. همچنین در مباحث الفاظ علم اصول می‌خوانیم که امر و نهی در صورتی ظهور در وجوب و دلالت بر آن دارد که از مقام بالاتر، و به بیان دیگر از سوی مقام صلاحیت‌دار صادر شده باشد. حال تصور کنید سخنران یا مداح مستقر در یک حسینیه، ورود غیر مسلمانان به این مکان را ممنوع اعلام کرده باشند، ولی چند نفر از غیر مسلمانان با علم به این اعلام، آن را نادیده گرفته، وارد حسینیه شده‌اند. حال از این افراد شکایت شده و شما به عنوان قاضی یا وکیل این افراد با این پرونده روبرو هستید. اگر با علم اصول آشنایی داشته باشید به راحتی می‌توانید به مطلب بالا بر براءت این افراد استدلال کنید.

به عنوان نمونه‌ای دیگر، اگر شخص الف به موجب سندی که در دست دارد مدعی است که شخص ب که متوفی است، یک‌ششم از اموالش را برای وی وصیت کرده؛ و دادگاه مطابق سند حکم به نفع الف صادر کرده است. حال فرزند شخص ب مدعی است سند به علت رطوبت مخدوش است و ممکن است قسمت مخدوش استثنایی بر اموال پدرش باشد و مثلاً پدرش تنها یک‌ششم از اموال منقولش را برای شخص الف وصیت کرده باشد و نه همه اموالش را؛ وی شما را به عنوان وکیل انتخاب کرده تا به رأی صادره از سوی دادگاه اعتراض کنید. شما اگر با مباحث عام و خاص در اصول فقه آشنا باشید می‌توانید با استناد به این‌که محل تردید، مخصص متصل و منشأ آن عوامل خارجی است و لذا دادگاه باید نسبت به آن تفحص می‌کرد، از دادگاه تجدید نظر نقض رأی دادگاه بدوی را تقاضا کنید.

مباحث اصول فقه ۱ مشتمل بر اقسام حکم شرعی، مباحث و اقسام وضع، اصول لفظیه، اوامر، نواهی، مفاهیم، عام و خاص، مطلق و مقید، مجمل و مبین، و منابع استنباط احکام است.

۲- منابع درسی

الف) منبع اصلی

قافی، حسین و شریعتی فرانی، سعید، اصول فقه کاربردی، تهران، سمت، آخرین سال انتشار

ب) منابع برای مطالعه بیشتر

۱. محقق داماد، سیدمصطفی، مباحثی از اصول فقه (دفتر اول - دفتر دوم)، تهران، انتشارات مرکز نشر علوم اسلامی، آخرین سال انتشار
۲. محمدی، ابوالحسن، مبانی استنباط حقوق اسلامی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، آخرین سال انتشار
۳. مظفر، محمدرضا، اصول فقه، ترجمه علی شیروانی و محسن غرویانی، قم، دارالفکر، آخرین سال انتشار
۴. مقالات علمی معتبر مرتبط با سرفصل درس در مجلات حقوقی داخلی و خارجی.

۳- تکالیف دانشجوی

الف) ارزشیابی مستمر (۳ نمره)

یک. شرکت مداوم در کلاس

دو. پاسخ به سؤالات کلاسی استاد

سه. شرکت در امتحان میان‌ترم

ب) ارزشیابی پایان ترم (۱۷ نمره)

از همه مباحث ترم

۴- زمان‌بندی

جلسه اول: تعریف اصول فقه، حکم شرعی و اقسام آن، کاربرد اصول فقه در حقوق

جلسه دوم: تعطیل رسمی

جلسه سوم: تعریف و اقسام وضع، تقسیم الفاظ، لفظ مختص، مترادف و مشترک

جلسه چهارم: حقیقت و مجاز، شرایط، علائم و مثال‌های حقوقی آن

جلسه پنجم: علائم حقیقت و مجاز و موارد استعمال مجازی در قوانین، اقسام حقیقت، مشتق
جلسه ششم: اصول لفظی
جلسه هفتم: اوامر، تقسیمات واجب
جلسه هشتم: نواهی، مفهوم و منطوق، مفهوم موافق و مخالف
جلسه نهم: مفهوم شرط، مفهوم وصف (با مثال‌های حقوقی)
جلسه دهم: مفهوم غایت، مفهوم حصر و استثناء، مفهوم عدد، مفهوم لقب (با مثال‌های حقوقی)
جلسه یازدهم: تعریف عام و خاص، اقسام عام
جلسه دوازدهم: تعریف مخصص، انواع و شرایط آن
جلسه سیزدهم: مطلق و مقید
جلسه چهاردهم: مجمل و مبین
جلسه پانزدهم: منابع استنباط احکام (ادله اربعه)
جلسه شانزدهم: منابع استنباط احکام (سایر ادله)